

Valtionavustus kunnan peruspalvelut ja verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vahvistaminen 2026 - Oikaisuvaatimus

Kunnanhallitus 09.03.2026
10/02.03.01.01/2026

Valmistelija

Hallinto- ja talousjohtaja: Tuomas Rimpiläinen, puh. 040 481 8401,
tuomas.rimpilainen@iitti.fi

Kuntalain (410/2015) 38 §:n mukaan kunnanhallitus johtaa kunnan taloutta ja 39 §:n mukaan vastaa sen taloudenhoidosta ja myös huolehtii sen sisäisestä valvonnasta ja valvoo kunnan etua. Julkishallinnon hyvä tilintarkastustapa (Suomen tilintarkastajat ry:n suositus 3/2020) kohdan 4.2 mukaan kunnanhallitus myös, yhdessä muiden tilivelvollisten kanssa, vastaa valtionosuuksien perusteista annettujen tietojen oikeellisuudesta. Kunnanhallitukselle tuodaan osana sisäistä valvontaa ja kunnan edunvalvontaa käsittelevän valtionvarainministeriön päätökset kunnalle myönnettyistä valtionosuuksista sekä valtiovarainministeriön päätökset verotulojen menetysten korvauksesta sekä kotikuntakorvausten perusosasta ja selvitetään edellä mainittujen vaikutukset kunnan talouteen.

litin kunnan rahoitusjärjestelmästä tärkeimpiä ovat verotulot ja valtionosuudet. Näistä valtionosuudet muodostuvat

- valtiovarainministeriön hallinnoimasta peruspalvelujen valtionosuudesta ja verotulojen menetysten korvauksista ja
- opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta.

Valtionvarainministeriö (VM) on päättänyt 18.12.2025 vuodelle 2026 myönnettävästä peruspalvelujen valtionosuudesta ja verotulojen menetysten korvauksesta (VN/35064/2025). Päätöksessään ministeriö on pidättäytynyt kannassaan, jonka johdosta litin kunnan valtionosuutta vähentävinä tekijöinä on huomioitu Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän tilinpäätökseen sisällyttämä varaus tulevan palkkaharmonisointisopimuksen mahdollisten kustannusten kattamiseen. Kunta on toistuvasti huomauttanut, että kyseinen varaus ei perustu liikkeenluovutusta koskevaan lainsäädäntöön. Asiasta on aiemmin pyydetty kaksi asiantuntijalausuntoa, jotka ovat tämän oikaisuvaatimuksen *liitteenä*.

Lisäksi Lahden kaupunki on pyytänyt oikeustieteen tohtori Olli Mäenpäältä (hallinto-oikeuden professori (emeritus)) täydentävää oikeudellista arviota erityisesti seuraavista kysymyksistä:

1. Voidaanko työnantajan tasapuolisuusvaatimukseen perustuvan palkkaharmonisaation toteuttamista pitää vahingonkorvauksen suorittamisena tai siihen rinnastettavana menettelynä?
2. Onko hyvinvointikuntayhtymällä tai sen jäsenkunnilla ollut velvollisuus ja oikeudellisesti pätevä peruste merkitä kuntayhtymän viimeiseen tilinpäätökseen varaus koskien kyseisen palkkaharmonisaation aiheuttamia kustannuksia?
3. Onko hyvinvointialueelle tai sen jäsenkunnille voinut kertyä alijäämää kyseisen palkkaharmonisaation toteuttamisesta ja onko niillä velvollisuus kattaa tällainen alijäämä?

Mäenpään lisälausunto on tämän oikaisuvaatimuksen *liitteenä*.

Asetusperusteisen tulkinnan kautta tehty ministeriön päätös on selkeästi ristiriidassa liikkeenluovutusta sekä eläkeperusteisia maksuja koskevan lainsäädännön kanssa ja siten perustuslain vastainen.

Kunta muistuttaa, että Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei ole harmonisointiasiaa käsitellessään pitänyt litin kuntaa asianosaisen, lain edellyttämällä tavalla (Laki hyvinvointialueesta §144 ja Hallintolaki §59). Hyvinvointialue on myös ollut tietoinen, että kunta ei katso olevansa asianosainen ja asian käsittelyssä omilla toimillaan hyväksynyt tämän tosiasian. Kunta myös toteaa, että kyseessä oleva harmonisointikustannus ei ole luovutushetkellä erääntynyt maksamaton palkanosa, vaan Päijät-Hämeen Hyvinvointialueen omista lähtökohdistaan luovutushetken jälkeen sopimasta suorituksesta. Päijät-Hämeen Hyvinvointialue olisi voinut asiasta sopia myös toisin. Kunta ei ole ollut osallinen sopimuksessa, eikä sitä voida pitää siitä vastuullisena. Ministeriöllä olisi ollut mahdollisuus varmentaa hyvinvointialueen edun mukaisen varauskirjauksen laillinen peruste, mutta ministeriö ei sitä ole tehnyt. Liitteen mukaisiin lausuntoihin viitaten, tätä voitaneen pitää päätöksentekoon oleellisesti kuuluvan oikeudellisen arvioinnin ohittamisena (Hallintolaki 434/2003 §31).

Ministeriö on päätöksessään pitänyt voimassa tulkintansa eläkeperusteiden maksujen kohdistamisesta kunnilta hyvinvointialueille siirtyviin kustannuksiin. Eläkeperusteinen maksu muuttui vuoden 2023 alusta tasausmaksulla ja sen jako kuntien ja hyvinvointialueiden kesken tehtiin laskettujen palkkasummien suhteessa. Koska eläkeperusteisten eläkekustannusten vastuut on järjestetty nyt esillä olevan hyvinvointialueiden rahoitusmallin ulkopuolella, niitä ei tulisi huomioida hyvinvointialueluille siirtyviksi kustannuksiksi. Todellisuudessa vastuu on pitkälti edelleen kunnilla. Ministeriön tulkinnan kautta, litin kunta vastaa taloudellisesti merkittävästä osasta ennen sote-uudistusta aiheutuneista eläkemenosta ja samalla, historiallista kokonaisvastuuta vastaava summa on vähennetty kunnan valtionosuudesta erillisenä vähennyksenä. Näin ollen kunnan taloudellinen vastuu sote-uudistusta edeltävistä eläkevastuista on tosiasiallisesti kasvanut. Ministeriön toiminta rikkoo "ei kahdesti samasta asiasta"-periaatetta. Tätä litin kunta ei voi hyväksyä.

Kunnan esittämät perustelut ovat yhteneviä vuoden 2024 ja 2025 valtionosuuspäätöstä koskevan muutoksenhaun kanssa. Kunta edellyttää 2024-2026 päätösten samansisältöistä muutosta. Kunta muistuttaa Perustuslain §107 velvoitteesta:

Lakia alemmanasteisten säädösten soveltamisrajoitus

Jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

litin kunta hakee oikaisua valtiovarainministeriön 18.12.2025 päätökseen (VN/35064/2025). kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2026 siltä osin kuin peruspalvelujen valtionosuuslaskelmissa on huomioitu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alijäämän kattamisvelvollisuus, joka aiheutuu yhtymän tekemästä omavaltaisesta ja lain kanssa ristiriitaisesta tilinpäätösvarauksesta. Oikaisua haetaan myös siltä osin, kuin laskelmassa on huomioitu eläkeperusteisia historiallisia

kustannuksia, joiden vastuut eivät sote-uudistuksesta annetun lainsäädännön kautta siirtyneet kunnalta hyvinvointialueelle.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Jarkko Salonen

Päätösehdotus

litin kunta katsoo esittelytekstin mukaisin perustein, että valtiovarainministeriön 18.12.2025 valtionosuuspäätös (VN/35064/2025) on syntynyt virheellisesti ja lainsäädännön vastaisiin tulkintoihin perustuen. Perusteet on esitetty myös vuoden 2024 ja 2025 valtionosuuspäätöksen muutoksenhaun yhteydessä.

Kunnanhallitus päättää hakea muutosta valtiovarainministeriön 18.12.2025 valtionosuuspäätökseen (VN/35064/2025) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2025:

1. siltä osin kuin valtionosuuslaskelmissa on huomioitu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alijäämän kattamisvelvollisuus, joka aiheutuu yhtymän tekemästä tilinpäätösvarauksesta liittyen mahdolliseen palkkaharmonisaatoratkaisuun, ja joka vaikuttaa litin kunnan valtionosuuksiin ja verotulomenetysten korvauksiin, sekä,
2. siltä osin, kuin laskelmassa on huomioitu litin kunnan eläkeperusteisia eläkevastuiden historiallisia kustannuksia, joiden vastuut eivät siirtyneet hyvinvointialueille. litin kunta katsoo, että siirtolaskelmassa siirtyviksi kustannuksiksi ei voida sisällyttää eriä, jotka asetustasoa ylemmän lainsäädännön kautta ovat jääneet kunnan kustannukseksi, kustannuksen suuruudesta huolimatta. Kunta katsoo, että erillisellä lainsäädännöllä päätettyä kustannusjakoa ei voida jättää huomioimatta asetuspohjaisella päätöksellä.

Päätös